

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет геолого-географічний
Кафедра фізичної географії, природокористування і геоінформаційних
технологій

Силабус курсу

Ландшафтознавство з основами ландшафтного планування

Обсяг	Загальна кількість: кредитів 4; годин - 120
Семестр, Рік	1,2/1
Дні, Час, Місце	за розкладом занять
Викладач (і)	Гижко Лілія Володимирівна, к.г.н. доцент кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій Орган Людмила Володимирівна, ст.викл. кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій;
Контактний телефон	(0482) 68-78-86, 68-36-32
E-mail:	physgeo@onu.edu.ua ; physgeo_onu@ukr.net
Робоче місце	Кафедра фізичної географії, природокористування та геоінформаційних технологій, каб. №108
Консультації	<i>Очні консультації:</i> 2 години; присутність на кафедрі – вівторок, четвер; консультації за розкладом <i>Онлайн- консультації:</i> Zoom за розкладом:

КОМУНІКАЦІЯ

e-mail: physgeo@onu.edu.ua; physgeo_onu@ukr.net

телефон: (0482) 68-78-86, 68-36-32

аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни - вивчення генезису, просторової організації, морфологічну будову геокомплексів різних рівнів ієрархії географічної оболонки, характер їхнього поєднання, взаємозв'язків та змін у часі, закономірностей функціонування геокомплексів.

Пререквізити курсу: землезнавство (здатність застосовувати знання і розуміння про географічну оболонку як планетарний природний комплекс або глобальну геосистему), геологія з основами геоморфології (здатність характеризувати склад, будову, рухи та історію розвитку Землі, а також розміщення корисних копалин; здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик рельєфу земної поверхні, його походження, історію

розвитку, сучасну будову (морфологію); ґрунтознавство з основами географії ґрунтів (здатність визначати генезис ґрунтів, будову, склад та властивості ґрунтів; сформувані уявлення про закономірності географічного поширення ґрунтів); метеорологія та кліматологія (здатність до розуміння закономірностей розвитку здатність до розуміння закономірностей розвитку і протікання фізичних процесів в атмосфері, їх зв'язок з природними процесами інших геосфер.

Постреквізити: фізична географія України, фізична географія материків і океанів, природокористування в берегових системах, географічні основи організації заповідної справи, морське ландшафтознавство.

Мета курсу сформувати у студентів знання про основні компоненти та морфологічну будову геокомплексів різних рівнів ієрархії географічної оболонки, їх взаємопідпорядкування та взаємозалежність; розвинути комплексне ландшафтне мислення, спрямоване на вміння визначати та пов'язувати особливості та закономірності у структурі геокомплексів; вивчити і засвоїти методи та прийоми ландшафтно-польової зйомки, прийоми і критерії великомасштабного ландшафтного картографування та виділення геокомплексів локального рівня, які дадуть можливість студентам свідомо опанувати систему знань з даного курсу та сформувані відповідні вміння і навички застосування цих знань на практиці та у професійній діяльності; ознайомитись з природничими основами ландшафтного планування для виявлення інтересів та основних напрямів природокористування.

Завдання дисципліни:

- розкриття особливостей просторової ландшафтно-диференціації земної поверхні з позицій системних досліджень і закономірностей інтеграції елементарних структурних одиниць (фацій); вивчення компонентів та закономірностей організації географічної оболонки (ГО), а також її ієрархічної структури; вивчення геокомплексів локального рівня і розкриття їх особливостей; вивчення ГО, як геокомплексу глобального рівня, який має надзвичайне значення для існування унікального світу планети; вивчення методів і прийомів польової ландшафтно-зйомки; розкриття принципів, методів і прийомів ландшафтного картографування; характеристика основних видів прикладних ландшафтних карт; визначення і обґрунтування різних типів ландшафтних структур, у тому числі антропогенно трансформованих; розробка ландшафтно-програми, створення рамочного ландшафтного плану для території планування.

Очікувані результати. Здобувач повинен:

знати:

- основні терміни і поняття дисципліни;
- основні відомості з історії виникнення і розвитку ландшафтознавства як науки;
- складові географічної оболонки, її будову;
- складові ландшафту та його морфологічних частин;
- типологію ландшафтів земної кулі;

- ландшафтоформуючу роль кожного компонента;
- методику польових ландшафтних досліджень;
- методику ландшафтного картографування;
- антропогенні трансформації ландшафтів та штучні ландшафти;
- роль прикладних ландшафтних досліджень для різних галузей господарства і раціонального природокористування;
- науково-методичні принципи ландшафтного планування;
- методику складання рамочного ландшафтного плану різного рівня;

вміти:

- користуватись понятійним апаратом у професійній діяльності;
- узагальнювати знання про окремі компоненти ландшафту та отримувати цілісну картину функціонування та динаміки ландшафту даної території;
- вміти мислити системно та розуміти причинно-наслідкові зв'язки у ландшафті і використовувати ці знання з метою прогнозу подальшого існування ландшафту території;
- користуватись топографічними картами для отримання інформації про геокомплекси;
- створювати ландшафтні карти локального та регіонального рівнів згідно вимогам державного стандарту;
- укладати попередню великомасштабну ландшафтну карту на основі топографічних карт і серії тематичних карт;
- будувати ландшафтний профіль будь-якої території;
- укладати великомасштабні ландшафтні карти на основі картографічних і фондових матеріалів та фотозйомки;
- на основі аналізу картографічних, фотографічних та фондових матеріалів давати загальну ландшафтну характеристику території та формувати первісні рекомендації щодо її раціонального використання;
- читати та осмислювати загальнонаукові та прикладні ландшафтні карти;
- використовувати навички з розробки комплексних заходів для охорони і раціонального використання природних ресурсів при написанні курсових та дипломних робіт, на виробничій практиці і у процесі професійної діяльності.
- визначати конфлікти природокористування;
- складати рамочні ландшафтні плани;
- оцінювати стан природного середовища та допустимі антропогенні взаємодії;
- проводити планування рекреаційних зон;
- створювати ландшафтний благоустрій житлових територій міста.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (32 год.) та практичних занять (10 год.), лабораторних занять (18 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год.). Під час викладання дисципліни використовуються методи навчання: словесні (лекція, пояснення); наочні (демонстрація Power Point); практичні (практичні роботи); лабораторні (лабораторні роботи), робота з підручниками,

картами, довідниками (під керівництвом викладача, самостійна робота студентів). Передбачається проведення групових консультацій (1 год на 2 тижні згідно розкладу консультацій).

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Предмет, зміст, цілі та мета курсу. Історія розвитку ландшафтознавства.

Тема 1. Об'єкт, предмет, зміст і задачі ландшафтознавства.

Тема 2. Історія розвитку ландшафтознавства.

Змістовий модуль 2. Географічна оболонка як ландшафт глобального рівня організації. Ландшафт, його властивості і морфологічна будова.

Тема 3. Географічна оболонка, основні риси і властивості. Географічна зональність.

Тема 4. Азональність. Висотна поясність ландшафтів.

Тема 5. Компоненти ландшафту і ландшафтоутворюючі фактори.

Тема 6. Ландшафт: регіональний, індивідуальний, загальний підходи до трактування. Межі ландшафту.

Змістовий модуль 3. Динаміка та функціонування ландшафтів. Систематика ландшафтів. Ландшафти земної кулі.

Тема 7. Морфологія ландшафту. Підурочище, урочище, фація.

Тема 8. Функціонування та структура ландшафту.

Тема 9. Зміна станів ландшафту впродовж року.

Тема 10. Мінливість та стійкість ландшафту. Динаміка ландшафту.

Тема 11. Класифікація ландшафтів. Типи ландшафтів світу.

Змістовий модуль 4. Трансформації ландшафтів. Формування нових типів ландшафтів (антропогенні ландшафти).

Тема 12. Взаємодія природи та суспільства.

Тема 13. Стійкість ландшафтів до техногенного впливу.

Тема 14. Антропогенні ландшафти.

Змістовий модуль 5. Основні методи і принципи польової зйомки та різномасштабного картування ландшафтів.

Тема 15. Ландшафтні дослідження: маршрутні, стаціонарні, напівстаціонарні. Етапи польової ландшафтної зйомки.

Тема 16. Складення ландшафтної карти для цілей районування.

Тема 17. Характеристика окремих компонентів ландшафту в польових та камеральних умовах.

Змістовий модуль 6. Ландшафтне планування.

Тема 18. Розвиток, об'єкти та направлення ландшафтного планування. Історія розвитку ландшафтного планування.

Тема 19. Правові основи і система планування в Україні.

Тема 20. Методичні підходи до ландшафтного планування та аналіз картографічної основи.

Тема 21. Практичне застосування ландшафтного планування для вирішення галузевих завдань.

Перелік рекомендованої літератури

1. Воловик В. М. Ландшафтознавство : курс лекцій : навч. посібник. Вінниця: Твори, 2018. 254 с.
2. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір. В 2-х томах. Київ, 2005.
3. Гродзинський М. Д. Ландшафтна екологія / М. Д. Гродзинський. – Київ: Знання, 2014. – 550 с.
4. Гуцуляк В. М. Ландшафтознавство: теорія і практика. Чернівці: Книги – ХХІ, 2008. 168с.
5. Ландшафтне планування в Україні / Л.Г. Руденко, Є. О. Маруняк, О.Г, Голубцова та ін.; під ред.. Л.Г. Руденко. – К.: Реферат, 2014. – 144 с.: іл.
6. Мельник А. В. Польове ландшафтне картування: система термінів і понять. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 92 с.
7. Міхелі С.В. Українське ландшафтознавство: витоки, становлення, сучасний стан [Текст]: монографія / С. В. Міхелі; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. -415 с
8. Національний атлас України. – К.: ДНВП «Картографія», 2007. 440 с., іл.
9. Петлін В.М. Прикладне ландшафтознавство: підручник / Валерій Петлін, Олена Міщенко ; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. - Луцьк: Вежа-Друк, 2021. - 327 с.
10. П'яткова А. В., Роскос Н. О. Ландшафтознавство: навч.-метод. посібник. Одеса: Вид-во ОНУ, 2020. 100 с.

ОЦІНЮВАННЯ

Загальна максимальна кількість балів – 100, в тому числі: модульна контрольна робота – 7 балів. Поточне опитування на практичних заняттях – 40 балів. Нарахування бонусних балів передбачається в тому разі, якщо студент проявив ініціативу і виконав додаткові завдання. Розподіл балів, які отримують здобувачі представлений у таблиці.

Поточний та періодичний контроль							Практичні роботи	Лабораторні роботи	Підсумковий контроль (іспит)	Сума
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5	ЗМ6	Самостійна робота студента	10	18	20	100
3	5	5	5	5	5	10				
Контрольна робота за змістовим модулем 1-4 – 7 бал.				Контрольна робота за змістовим модулем 5-6 - 7 бал.						

Поточний контроль - усний контроль (опитування, бесіда, доповідь); письмовий контроль (контрольна робота, доповідь/презентація); практичний контроль (в ході виконання практичних робіт); тестовий контроль.

Періодичний контроль - контроль теоретичного матеріалу за заліковими модулями у вигляді письмової модульної контрольної роботи та виконання практичних та лабораторних робіт в межах змістового модуля.

Підсумковий контроль за дисципліною – Підсумковий контроль за дисципліною – іспит. Іспит студент отримує, якщо він обов'язково виконав практичні роботи і набрав під час опанування дисципліни 60 і більше балів.

Додаткові (бонусні) бали. Нарахування бонусних балів передбачається в тому разі, якщо студент проявив ініціативу і виконав додаткові завдання.

Самостійна робота здобувачів. Робота здобувачів складається з самостійного вивчення певного переліку тем. Самостійна робота контролюється у вигляді контрольних, рефератів, презентацій.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Поточна модульна контрольна робота виконується в аудиторії. У разі відсутності або низького результату робота перескладається одноразово протягом двох тижнів в день планової консультації. У разі недотримання політики щодо дедлайнів та перескладання контрольна робота вважається не зданою. Не виконання завдань практичного циклу не дає можливість отримати позитивну оцінку.

Політика щодо академічної доброчесності викладена в положеннях «Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу ОНУ імені І. І. Мечникова та «Положеннях про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців ОНУ імені І. І. Мечникова». Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися академічної доброчесності та самостійно виконувати навчальні завдання поточного та модульного контролю.

Політика щодо відвідування та запізнь: відвідування лекцій, лабораторних та практичних занять – обов'язкове, запізнення не бажані. За об'єктивних причин (наприклад хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватися в он-лайн формі за погодженням з викладачем курсу. Бали за відвідування занять не нараховуються.

Мобільні пристрої: допускається використання смартфона, планшету або іншого пристрою з дозволу викладача під час практичного заняття за необхідності.

Поведінка в аудиторії: дружня та одночасно ділова атмосфера, що базується на доброзичливості та довірі з боку викладача та студентів.